

Některé nové pohledy na pojetí manévru v soudobém boji a operaci

Plukovník Ludvík Varvařovský

Bohaté a všestranné zkušenosti nashromážděné Sovětskou armádou v letech Velké vlastenecké války jsou nejvzácnějším pramenem pro soustavné zvyšování úrovně operační, bojové a politické přípravy ozbrojených sil všech států Varšavské smlouvy. Proto soustavné studium těchto zkušeností a jejich tvůrčí využívání je jedním z důležitých úkolů velitelského sboru naší lidové demokratické armády.

Při uplatňování této zásady musíme však mít stále na zřeteli, že v soudobých podmínkách, kdy vojska jsou vyzbrojena mohutnou a nejmodernější technikou, nelze v rozvoji vojenského umění vycházet výhradně ze zkušeností minulé války.

Již Engels hovořil o tom, že „pokroky techniky, jakmile se staly vojensky použitelnými a jakmile jich bylo též využito, vynutily si téměř násilím změny ba převraty ve způsobu boje, nadto často ještě proti vůli velení armády.“

O této zkušenosti a dialektické zákonitosti nás přesvědčuje i projev s. Chruščova na IV. zasedání Nejvyššího sovětu z ledna r. 1960. V projevu je dostatek důkazů o tom, že soudobá bojová technika má takové vlastnosti, s nimiž jsme se nestřetli doposud v žádné válce. Ohromná ničivá síla, možnost překonat jakékoli vzdálenosti ve velmi krátkém čase a přesnost zásahu jsou hlavními charakteristickými vlastnostmi soudobé bojové techniky.

Tyto vlastnosti zákonitě vtisknou možné příští bojové činnosti zcela jiný ráz nežli tomu bylo ještě v nedávné minulosti. A nejen, že vtisknou — ony již vtiskují. Již dnes nikdo nepochybuje o tom, že raketové zbraně a zbraně hromadného ničení, motorizace a mechanizace soudobých armád a ostatní různorodé druhy bojové techniky mají přímý vliv na růst dynamičnosti bojů a operací, na náhlé změny situací, na rychlé přechody z útoku k obraně a z obrany do útoku. To vše se ve svém konečném součtu musí zákonitě odrazit v tom, že ope-

Autor článku reaguje na projev s. Chruščova a s. Malinovského z ledna 1960 a uvádí své názory na otázku manévru. Vyzvojuje, že obsahová náplň manévru se mění vzhledem ke vzrůstajícímu významu manévru palbou, který se stává rozhodujícím činitelem v bojové činnosti vojsk.

race a boje příští možné války (nebude-li jí přes veškeré úsilí zabráněno) budou mít již od prvních hodin vysoce pohyblivý, manévrový ráz.

Není proto náhodné, že v poslední době zájem o manévr se dostává stále více do popředí a že se mu věnuje čím dále tím více pozornosti i na stránkách našeho časopisu.

Socialistické vojenské umění považuje manévr nejen za činitele, jehož význam, vzhledem k zavedení raket, zbraní hromadného ničení, motorizace a mechanizace armád nepřetržitě vzrůstá, ale také za prostředek nezbytný k dosažení úspěchu a to jak za útoku, tak i v obraně. Přitom se zdůrazňuje, že za útoku se pod pojmem „manévr“ rozumí taková činnost, která směřuje k vytvoření vhodného uskupení, jež je schopno mohutnou palbou a zdrcujícím úderem způsobit nepříteli porážku. V obraně se považuje za manévr naopak ta činnost, která sleduje cíl soustředit úsilí tam, kam směřuje nepřátelský úder a tím zbavit nepřítele možnosti pokračovat v útoku, nebo dokonce tento útok vůbec zahájit a tak vytvořit podmínky k vlastní útočné činnosti. V obou případech je tedy manévr prostředkem, který dává úspěšné předpoklady k tomu, aby nepřítel byl poražen. V obou případech k dosažení tohoto cíle je třeba provést přemístění sil a prostředků.

Odrázem těchto dosavadních názorů je i definice manévru uvedená v našem předpisu Oper-II-15, kterou uvádím v plném znění: „Manévr je organizovaný pohyb sil a prostředků, jehož cílem je vytvořit nejvýhodnější uskupení vlastních sil a prostředků v boji a operaci a uvést je vzhledem k nepříteli do nejvýhodnější situace k zasazení drtivého úderu (nebo k odrazení nepřátelského úderu) a k úspěšnému splnění stanoveného úkolu.“

Zámysl manévru má být jednoduchý a manévr musí být proveden včas, rychle,

skrytě a s překvapením pro nepřítele. Takto uskutečněný manévř je jednou z nejdůležitějších podmínek k dosažení úspěchu.

Podle rozsahu a cíle se manévry dělí na taktické, operační a strategické; podle způsobu provedení na boční (obchvat, obejití), čelní (manévř z týlu k frontě nebo přenesení úsilí z jednoho směru fronty na

jiný) a na odchod (manévř z fronty do týlu). Každého z těchto způsobů se zpravidla používá ve spojení s jinými způsoby a často jeden způsob manévru přerůstá ve způsob jiný.

Manévř může být prováděn také jen některými druhy vojsk, palbou nebo materiálními prostředky.

Toto obsahové vymezení manévru je vzhledem ke zkušenostem získaným ve Velké vlastenecké válce zcela odůvodněné a přesné. Nebylo by však odůvodněné a správné tvrdit, že toto obsahové vymezení je také dostačující i pro soudobý charakter bojové činnosti, vzhledem k soudobým prostředkům, jimiž je možné v ozbrojeném zápasu úkoly řešit. Z projevu ministra ozbrojených sil SSSR maršála Malinovského z 15. 1. 1960 je zřejmé, že všechny dosavadní zkušenosti a zásady vojenského umění je možno správně aplikovat jedině tehdy, jestliže bude tvůrčím způsobem přihlíženo ke všem kvalitativním změnám, které do charakteru soudobé bojové činnosti vnášejí nejnovější objevy vědy a techniky, jmenovitě raketové techniky. Dnes např. nebude nutné, aby za „nejvýhodnější situaci vzhledem k nepříтели“ byla považována taková situace, která staví vlastní uskupení sil a prostředků proti nejslabšímu místu nepřátelské sestavy — dnes možno takové místo rychle vytvořit soustředěným palebným úderem mohutných raket; dnes nemusí být účelné, ale naopak velmi nebezpečné hledat nejvýhodnější položení k zasazení drtivého úderu co nejbližší předního okraje nepřátelské obrany, naopak — položení co nejvíce rozptýlené do hloubky a šířky může být pro vlastní vojska účelnější a bezpečnější.

Uvedl jsem dva namátkou vzaté důvody, které ukazují, že obsahové vymezení pojmu „manévř“ soudobým podmínkám zřejmě nestačí, že je bude třeba rozšířit nebo podstatně pozměnit.

Důvody nelze však hledat pouze v obsahu manévru, ale i v tom, k jakým cílům bylo manévru používáno. V celém průběhu Velké vlastenecké války bylo manévru, kromě jiného, používáno velmi často k tomu, aby bylo dosaženo na nejvhodnějším místě a ve správný čas převahy v silách a prostředcích, nebo aby bylo přeneseno úsilí z jednoho směru na druhý. Projev s. Chruščova i s. Malinovského však naznačuje, že dnes stojí před námi reálná možnost vyjádřit soustředění sil a prostředků na směr hlavního úderu především soustředěním raketových úderů, jejichž účinků využijí ostatní druhy vojsk provedením širokých a hlubokých manévřů různých forem a různého druhu. Rakety mají takový dosah (dostřel), že není problémem, aby jejich úder byly řízeny na libovolné místo, což znamená, že přenos úsilí možno vyjádřit přemístěním palby, aniž by předem muselo předcházet přemístění palebných prostředků. Tato perspektiva nikterak nepopírá nutnost, aby po přenosu úsilí vyjádřením palbou raket následoval i přenos úsilí vyjádřený manévrem živé síly a techniky.

To jsou další závažné důvody k tomu, aby se vážně přemýšlelo nad tím, zda dosavadní obsah pojmu „manévř“ vystihuje dnešní kvalitativně vyšší podstatu manévru.

Další závažnou okolností, která podstatně ovlivňuje manévř v soudobých podmínkách, jsou ty části projevu s. Chruščova, které osvětlují rozhodující význam palby pro vedení soudobé bojové činnosti, a ta část projevu maršála Malinovského, jež je adresována manévru palbou.

Manévr palbou není ve vojenství neznámým pojmem. Podstata manévru palbou spočívá v tom, že se hlavní část paleb umlčovacích a ničících prostředků postupně soustřeďuje nebo rozděluje na nejdůležitější úseky nebo prostory.

Jak je vidět, palba je velmi důležitým činitelem v bojové činnosti vojsk a proto bude účelné objasnit otázku palby a manévru palbou poněkud podrobněji.

Až do doby, kdy byl do vojenství zaveden střelný prach a palebné prostředky, byla protivníkovi způsobována porážka různými bodnými a sečnými zbraněmi v boji zblízka. Bojová činnost se skládala do této doby ze dvou částí: manévru a úderu. Od zavedení palebných prostředků pozorujeme v bojové činnosti vojsk tři základní prvky: manévr, palbu a vlastní úder. Hlavní úkolem palby bylo připravit úder. Teprve tehdy, když objevy vědy a techniky zdokonalily palebné prostředky a ovlivnily i rozvoj vojenské vědy a vojenského umění, úloha palby při ničení nepřítele podstatně vzrostla. Palba, která byla dříve podřízena úderu, která jej připravovala a zabezpečovala, se postupně stala hlavním prostředkem ničení nepřítele, stala se vedoucím prvkem bojové činnosti, ničícím nejen živou sílu, ale i techniku a jiné cíle v nepřátelské sestavě. Zkušenosti z druhé světové války ukazují, že palba ovládla bojiště. Palba připravovala úder i protiúder, byla vedena během útoku i během obrany, byla jejích hlavním prostředkem; palbou byl zabezpečován i manévr. A nejen to — byly hledány a byly také nalezeny i způsoby, aby palbou bylo manévrováno, podobně jako bylo manévrováno živou silou a technikou.

Že se „manévr palbou“ skutečně prováděl již v období Velké vlastenecké války, o tom máme nemálo důkazů. Např. v knize „Razvitije taktiky sovětskoj armii v gody Velikoj otčestvennoj vojny 1941—1945“ na str. 231 se hovoří, že „v bojích u Stalingradu se manévr prováděl především palbou a zálohami“. V téže knize na str. 382 se uvádí, že „rozhodující význam pro dosažení úspěchu v obranném boji měl vhodný manévr dělostřelectvem a jeho palbou. V důsledku takového manévru se zvětšily taktické hustoty a vytvořil se lepší poměr v dělostřelectvu“. Charakteristickým v tomto směru se jeví např. manévr dělostřelectva v obranném boji 64. střeleckého sboru u Blatenského jezera v březnu 1945. Na začátku nepřátelského útoku měl sbor pouze 102 děl a minometů, zatím co u nepřítele jich bylo 400, čili čtyřnásobná převaha. V průběhu boje v důsledku manévru dělostřelectva už ke konci prvního dne boje na směr hlavního úderu nepřítele měl sbor 216 děl a minometů a druhý den operace, díky manévru dělostřelectva z druhých úseků obrany, množství dělostřelectva dosáhlo 548 děl a minometů; třetí den dokonce 690.

Uvedený příklad je poučný ze dvou stránek: první stránka ukazuje na to, že manévr palebnými prostředky pomohl úspěšně řešit situaci na ohroženém úseku fronty, druhá stránka ukazuje na skutečnost, že manévr palbou ve větších rozměrech mohl mít naději na úspěch jedině tehdy, když mu předcházela manévr palebnými prostředky. Takticko-technické vlastnosti palebných prostředků sice dovolovaly rozdělovat nebo soustřeďovat palby, aniž by bylo nutné měnit palebná postavení, ovšem dostřel těchto prostředků byl tak omezený, že manévr palbou mohl být prováděn jen v taktických rozměrech a mohl proto také dosáhnout jenom místních, taktických účinků. Pokud situace vyžadovala, aby manévrem palbou bylo dosaženo účinků operačních, pak bylo bezpodmínečně nutné, aby manévr palbou předcházela manévr značného množství palebných prostředků. *Manévr palebnými prostředky zakončený manévrem palbou se stal pravidelným zjevem v operacích Sovětské armády a našel své nejvýraznější vyjádření v mohutných dělostřeleckých přípravách a protipřipravách.*

Zůstal problém stejný i v soudobých podmínkách, nebo se změnil a do jaké míry? Z projevů soudruha Chruščova i maršála Malinovského na IV. zasedání Nejvyššího sovětu 15. ledna 1960 je zřejmé, že význam a poslání palby i manévru palbou podstatně vzrostly a mohou být v soudobých podmínkách činitelem, jenž rozhodujícím způsobem ovlivní situaci. Jestliže podle slov s. Chruščova „*ozbrojené síly byly do značné míry převedeny na raketové a nukleární zbraně*“ a jestliže podle slov maršála Malinovského existují „*balistické rakety operačně taktické s doletem od několika desítek do několika set kilometrů, a strategické, včetně mezikontinentálních s prakticky neomezeným doletem*“, pak je samozřejmé, že tyto nové bojové prostředky skýtají nepřehlednou možnost pro manévry palbou, a to nejen — manévry k dosažení cílů takticko-operačních, ale i k dosažení cílů strategických, aniž by při tom bylo nutné provádět změnu palebných postavení. Maršál Malinovskij sám ukazuje na skutečnost, že tyto prostředky zaručují možnost zasadit mohutné údery současně velkému počtu objektů“, zatím co s. Chruščov upozorňuje na to, že „*by nebylo ani jednoho hlavního města, ani jednoho velkého průmyslového nebo administrativního střediska, ani jedné strategické oblasti, které by nebyly napadeny nejen v prvních dnech, ale dokonce v prvních minutách války.*“ Což by bylo možné uskutečnit takové rozhodující údery bez manévru palbou? Jistěže nikoliv. Manévry palbou, prováděný raketovými a nukleárními zbraněmi, sehraje, jak vidět, rozhodující úlohu při řešení jakéhokoliv taktického, operačního nebo strategického úkolu, neboť včasným a dostatečně mohutným manévrem palbou může být uskutečněno „fyzické ničení“ nejen taktických uskupení nepřítelů na bojišti, ale i operačních a strategických uskupení na válčištích, nehledě na ničení důležitých objektů v blízkém i hlubokém nepřátelském týlu.

Manévry palbou i v tomto novém světle vystihuje tudíž bez jakékoli pochybnosti zcela jasně to, co je v manévru stále platné a neměnné a co je jeho nejvýraznějším rysem — totiž vysokou aktivitu směřující dnes nejen k řešení úkolů takticko-operačních, ale i strategických. Tato aktivita je v soudobých podmínkách ve srovnání s nedávnou minulostí dokonce nesrovnatelně vyšší, protože „*soudobé balistické rakety, které mají obrovskou rychlost, výšku letu a dolet, jsou s to v krátké době, za jakýchkoli meteorologických podmínek, spolehlivě dopravovat jaderné nálože nej-různější účinnosti do kteréhokoliv bodu*“, jak zdůraznil maršál Malinovskij.

První kvalitativní změny možno proto u soudobého manévru palbou vidět jednak v rychlosti jeho provedení, jednak v prakticky neomezeném rozsahu a jednak i v mohutném růstu jeho ničivých důsledků. Tyto kvalitativní změny nemohou ovšem zůstat bez vlivu na ostatní bojovou činnost vojsk. K jakým důsledkům mohou tyto změny vést, v čem se může tento vliv projevovat, to nelze dnes ještě v žádném případě říci s konečnou platností. Přesto však při pozorném studiu zmíněných projevů s. Chruščova i maršála Malinovského je možno některé perspektivní důsledky alespoň stručně naznačit.

Všimněme si např. toho, co bylo na předchozích stránkách řečeno o soustřeďování úsilí na směr hlavního úderu, nebo o přenosu úsilí v prů-

běhu bojové činnosti. Jestliže v operacích druhé světové války tato činnost vojsk směřující k dosažení žádané převahy, byla vyjadřována manévrem značného množství sil a prostředků a zpravidla si vyžádala mnoho času, je dnes možné, aby nejen odpovídající, ale absolutní převahy sil a prostředků bylo dosaženo především a nejdříve manévrem palbou, a to v nesrovnatelně kratším časovém intervalu; to je zřejmé z té části projevu maršála Malinovského, z níž vysvítá, že „*velký dolet a rychlost raket umožňuje uskutečnit v krátké době manévry palbou s přenesením hlavního úsilí z jednoho směru či válčiště na jiné a soustředěnými jadernými údery rozhodujícím způsobem ovlivnit situaci ve svůj prospěch.*“ Jinými slovy řečeno — *vztah mezi jednotlivými způsoby manévru se mění; dříve manévry sil a prostředků předcházely manévru palbou, v budoucnu manévry palbou bude doprovázen manévrem sil a prostředků; dříve soustřeďování úderných uskupení před palebným úderem, v budoucnu soustřeďování úderných uskupení až po palebném úderu, až v procesu využívání výsledků dosažených manévrem palbou; dříve postupné a pomalé otevírání mezer v nepřátelské sestavě na omezených úsecích, v budoucnu rychlé otevírání značného množství mezer pravděpodobně značně širokých; dříve údery na značně omezeném počtu směrů nepatrně vzdálených, v budoucnu pravděpodobně řada současných úderů na směrech značně vzdálených. Tyto možné perspektivy plynou nejen z „kladných“ vlastností těchto zbraní, tj. nejen z toho, co mohou dát vlastním vojskům, ale i z „negativních“ vlastností těchto zbraní, tj. z nutnosti chránit se před jejich účinky. Zanedbávat tuto povinnost znamená zanedbávat zásadu „rozptýleně žít, rozptýleně se pohybovat, soustřeďovat se jen na nezbytně nutnou dobu a jen na rozhodujících směrech.“*

Tato možná, avšak zcela reálná perspektiva mění nebo alespoň podstatně rozšiřuje i obsah pojmu manévr. Jestliže ještě do nedávna byl manévr chápán jako „*organizované přemístění vojsk*“, pak dnes je možné a jak se zdá i nutné chápat manévr především jako „*organizované přemístění raketových palb*“. Rakety dopravující na cíl jaderné náboje mohou výrazně změnit poměr sil a tím prakticky vytvořit ve správný čas a na nejlepším místě „co nejvýhodnější uskupení vlastních sil a prostředků“, aniž by popřípadě bylo nutné provádět ještě nějaká další přemístění nebo přeskupení. Přemístění bylo prakticky provedeno tím, že mohutná palba soustředěná na určitý prostor způsobila nepříteli značné ztráty, utvořila mezery v jeho sestavě a tím ovlivnila situaci ve vlastní prospěch. Nikdo totiž nemůže popřít, že jakékoliv uskupení, které stálo proti zmíněnému nepříteli, se tímto okamžikem ocitlo v podstatně výhodnějším položení a může vzniklými mezerami zahájit úder. Nikdo jistě také nepopře, že tento manévr palbou umožnil další manévry různého druhu a různé formy. Nikdo nakonec nemůže popřít ani takovou možnost, že tento *manévr palbou v určitých situacích a za určitých okolností umožní vojskům, aby po manévru palbou přešla napřed k manévru sil a prostředků a teprve potom k úderu.*

Jestliže ještě v průběhu druhé světové války bylo třeba napřed uskutečnit manévry, aby se mohlo vytvořit uskupení, které bylo schopné mohutnou palbou a zdrcujícím úderem porazit nepřítele, pak je třeba s veškerou rozhodností vzít na vědomí, že v nových podmínkách bojové činnosti může tomu být právě naopak — soudobé bojové prostředky mohou připravit vojskům takovou situaci, že napřed bude manévr palbou a teprve po něm manévr ostatních sil a prostředků. Není vyloučena ani taková perspektiva, že manévr palbou prováděný soudobými raketovými prostředky dosáhne takových účinků, že nebude často ani nutné provádět rozsáhlé manévry takového počtu ostatních sil a prostředků, jako tomu bylo ve druhé světové válce. Tato skutečnost může podstatně zmenšit rozsah manévru po komunikacích, může si však naopak vyžádat podstatně větší rozsah manévru vzdušnou cestou. Manévr palbou raketových zbraní, umožňující podporovat vojska na značné vzdálenosti, vytváří současně podmínky pro bojovou činnost na řadě samostatných směrů a pro nové formy a způsoby manévru.

V závěru těchto úvah možno tedy znovu opakovat, že o manévru lze hovořit všude tam, kde jde o organizovanou činnost vojsk, tj. jakýchkoli vojsk v průběhu boje, operace nebo tažení, pokud tato činnost sleduje cíl vytvořit nejvýhodnější uskupení těch sil a prostředků, které jsou nutné k řešení vzniklé situace, pokud je staví do takového položení, které je vzhledem k protivníkovi v dané situaci co nejlepší, čili pokud je prováděna proto, aby vytvořila co nejvýhodnější podmínky k dosažení úspěchu. Pochopitelně, že tyto podmínky vytváří každá část uskupení takovým způsobem, pro který má vzhledem ke své organizační struktuře a vzhledem ke svému poslání v soudobém boji předpoklady.

Jsou-li podle slov maršála Malinovského raketová vojska „*nesporně hlavním druhem ozbrojených sil*“, pak tyto podmínky bude tvořit zřejmě především palba raketových vojsk, aniž by při tom ovšem bylo zapomináno na to, že „*úspěšné vedení vojenských akcí je i v soudobé válce možné jen na základě koordinovaného použití všech prostředků ozbrojeného zápasu* . . .“

Vzrůstající význam palby — ničivých úderů — podstatně ovlivňuje význam manévru pozemními vojsky a určuje těmto vojskům kvalitativně odlišnou úlohu, než tomu bylo v minulých válkách. Zdá se, že jejich úloha bude do značné míry spočívat především v důsledném využívání těchto úderů. Je nesporné, že z tohoto hlediska se bude přizpůsobovat i jejich organizační struktura, další proporcionální rozvoj s těžištěm na tanková vojska, obrněnou pěchotu a vrtulníkové jednotky a v neposlední řadě i formy a způsoby taktické, operační a strategické činnosti.

Jak jinak chápat slova maršála Malinovského, že budou ponechány „*v jistém počtu a v příslušné proporci všechny druhy ozbrojených sil, jichž bojové akce, jak vzhledem k jejich organizaci, tak i ke způsobu činnosti, se budou málo podobat tomu, co bylo v minulé válce.*“

Jaký závěr možno tudíž udělat z toho, co bylo řečeno a tak podrobně rozebíráno?

Je možné odpovědně říci, že obsahová náplň manévru se mění, stává širší a kvalitativně vyšší. Definice manévru, která měla svůj vznik ve zkušenostech druhé světové války, zřejmě nemůže vyhovovat pro současnost. Až do zavedení raket a jaderných zbraní byl to především manévr, který připravoval podmínky k vedení mohutné palby a zdrcujícího úderu. Manévr i palba byly proto zcela oprávněně podřízeny úderu. V soudobých podmínkách bude ovšem situace zřejmě zcela jiná. *Palba soudobých prostředků se stala nejmohutnějším činitelem v bojové činnosti vojsk, palba bude rozhodujícím způsobem ovlivňovat situaci.* Je proto málo pravděpodobné, že by palba připravovala a zabezpečovala podmínky pro zdrcující úder, když její mohutnost je taková, že může celé oblasti přeměnit v hory rozvalin, že může vyřadit z činnosti velká bojová i operační uskupení vojsk. K čemu „zdrcující úder“ do prostoru, kde uskupení nepřítele bylo z větší části nebo zcela zničeno? *Hlavním cílem manévru nemůže tedy být . . . „připravit zdrcující“ úder, protože tento zdrcující úder byl vlastně již proveden raketami a jadernými náboji; zřejmě cílem manévru bude využít výsledků palebného úderu, zabezpečit tyto výsledky, nebo se chránit před účinky nepřátelských palebných úderů.*

Manévr, jak je zřejmé, se podřizuje palbě. Současně má však manévr k palbě velmi blízko, protože bez manévru palbou by nebylo možné v krátké době přenést hlavní úsilí a rozhodujícím způsobem ovlivnit situaci. To znamená, že na jedné straně se manévr podřizuje palbě, ale na druhé straně manévr palbou raket s jadernými náboji se stává nejrozhodnějším manévrem. Tyto nové pohledy na funkci manévru nikterak nevyvracejí možnost, že za určitých okolností, např. v boji malých jednotek, kde nebude hospodárné, nebo z jakýchkoliv důvodů možné provést palebné údery raketami s jadernými náboji, může manévr plnit dosavadní funkci, tj. vytvořit v pravý čas a na nejvhodnějším místě takové uskupení, které by porazilo protistojícího nepřítele mohutnou palbou a zdrcujícím úderem. Takové situace však v soudobých podmínkách nebudou zřejmě zjevem převládajícím, jako spíše zjevem občasným a proto nemohou být rozhodujícím vodítkem pro stanovení nové náplně pojmu manévr. Je zřejmé, že vliv nové vojenské techniky zasáhne i do dosavadního chápání vzájemné závislosti strategie, operačního umění a taktiky. Možnost řešit mohutnými palebnými údery úkoly strategického charakteru změní i charakter operací a bojů a tím i samu náplň a poslání operačního umění a taktiky a samozřejmě i náplň a úlohu manévru.

Perspektivy, které před vojenské umění postavil soudruh Chruščov svými slovy „*kdyby tedy válka byla zahájena, začínala by jinak a rozvíjela by se také jinak*“ jsou tak dalekosáhlého významu, že některé dosavadní názory nebude možné pouze poopravovat, nýbrž je od základu nově budovat. Takovou věc nelze však udělat ani za den, ani za týden, ani jediným člověkem; taková věc bude vyžadovat přísné zkoumání a odpovědnou práci širokého kolektivu vysoce kvalifikovaných a dialekticky myslících

pracovníků. Proto by nebylo ani správné, ani možné formulovat okamžitě novou definici manévru. Na druhé straně by však nebylo rovněž správné dělat úvahy a neučinit z nich závěry; právě z tohoto důvodu cílem tohoto článku nebylo pouhé objasňování dosavadního pojmu manévr, ale vypracování alespoň dílčích závěrů zdůvodňujících nutnost změnit uvedenou definici a ukazujících, v čem asi by tato změna měla být, jaké nové poslání a nová podstata manévru by se měly v nové definici vyjádřit.

Автор откликается на выступление тов. Хрущева и тов. Малиновского в январе 1960 г., приводя свое мнение по вопросу о маневре. Он делает вывод, что содержание маневра меняется с учетом возрастающего значения маневра огнем, который становится основным фактором боевых действий войск.
